

***І. Д. ТКАЧЕНКО,**
магістр фінансів та кредиту,
аспірант кафедри фінансів,
Національна металургійна академія України*

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РЕНТООРІЄНТОВАНОЇ СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ В ГАЛУЗІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ

У статті розглядаються основні аспекти формування рентоорієнтованої стратегії поведінки суб'єктів в галузі надрокористування. Приділено увагу аналізу діючих в Україні законодавчих та нормативних актів в сфері надрокористування щодо аспектів реалізації прав власності на надра. Виявлено існуючі суперечності в ієрархічній структурі законодавчих актів в сфері надрокористування

Ключові слова: рента, рентоорієнтована поведінка, стратегія, рентоорієнтована стратегія, надрокористування.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток сучасного суспільства окремої країни пов'язаний із використанням сировинних ресурсів, які знаходяться на території держави. Україна має суттєві поклади розроблених родовищ корисних копалин, які мають приносити дохід до Державного бюджету у вигляді рентних платежів.

Розгляд певного роду виникаючих економічних суперечностей стосовно привласнення ренти має першочергове значення. Виникнення суперечностей впливає з економічних інтересів суб'єктів рентних відносин щодо розміру рентоотримання та може бути обґрунтовано за умов вивчення та аналізу основних факторів та етапів рентоорієнтованої стратегії поведінки держави та гірничо-збагачувальних підприємств.

Трансформація існуючого інституційного середовища в Україні спонукає теоретичне вивчення та практичне застосування обґрунтованих розробок саме рентоорієнтованої стратегії поведінки, як з боку держави, так і з боку гірничо-збагачувального підприємства. Розгляд рентоорієнтованої стратегії поведінки можливий лише за умов всебічного вивчення теоретичного надбання та практичного досвіду впровадження механізмів рентних відносин в практиці

господарювання розвинених країн та впливу держави на подолання негативних тенденцій рентоорієнтації суб'єктів рентних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості сучасних досліджень стосуються виявленню та подоланню суперечностей сучасного природокористування [1], проблемним питанням виходу економіки з кризи [2, 5, 8], проблемам правового регулювання рентних відносин в сфері надрокористування [3, 7] та формуванню економічної стратегії держави [4], але в більшості робіт поза увагою науковців знаходяться проблеми рентоорієнтованих стратегій поведінки суб'єктів рентних відносин (держави та гірничо-збагачувальних підприємств).

Формулювання цілі статті. Метою даної роботи є розгляд теоретико-методологічної спадщини та еволюції розвитку ренти та рентних відносин, з'ясування сутності перерозподілу прав власності на надра при формуванні рентоорієнтованої стратегії діяльності гірничо-збагачувального підприємства в сучасних умовах формування та реалізації рентної стратегії надрокористування в Україні на підставі діючих законодавчих та нормативних актів.

Викладення основного матеріалу. Для ґрунтовного та всебічного розгляду формування узгодженої між суб'єктами та несуперечливої рентоорієнтованої стратегії поведінки суб'єктів в галузі надрокористування доцільно звернутися до теоретико-методологічної спадщини та тривалої еволюції вивчення ренти та рентних відносин, виділивши 4 основні етапи її розвитку, а саме:

1 етап – започаткування та розвиток теорії ренти та рентних відносин відбулося в рамках класичної політекономії (В. Петті, Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рікардо, Т. Мальтус, Ж.Б. Сей, Дж.Ст. Мілль та ін.). Саме визначення сутності земельної ренти як форми економічної реалізації прав власності на землю, механізмів утворення диференціальної земельної ренти дозволили обґрунтувати необхідність та доцільність її реалізації за допомогою рентного платежу неподаткового характеру.

2 етап – формування та розвиток марксистської теорії ренти (К. Маркс, Ф. Енгельс та їх послідовники). Саме на цьому етапі на підґрунті трудової теорії вартості доведено існування диференційної ренти I та II роду, розроблено та обґрунтовано теоретичні положення існування абсолютної ренти, закладено основи для визначення джерел формування та розподілу ренти між суб'єктами рентних відносин.

3 етап – апробація та розвиток неокласичного напрямку щодо розгляду проблем рентних відносин на теоретичному базисі «економічної ренти» та «квазіренти», які можливо отримати від будь-яких факторів виробництва за

умов дії ринкових чинників та при аналізі маржинальних показників (У. Джевонс, К. Менгер, А. Маршалл, Дж.Б. Кларк, П. Самуельсон та ін.).

4 етап - дослідження та розвиток в традиції «інституційної теорії ренти» (Б. Бенсон, Дж. Б'юкенен, Е. Крюгер, Г. Таллок та ін.) призвело до розширення переліку суб'єктів рентних відносин, видів ренти та концептуальних положень рентоорієнтованої поведінки, спрямованої на "пошук ренти".

Сучасні дослідники ренти, рентних відносин, рентоорієнтованої поведінки (В. Автономов, В. Базилевич, А. Гриценко, В. Дементьев, Д. Ергін, А. Заостровцев, О. Латков, О. Носова та інші) приділяють увагу проблемам привласнення ренти, розробці механізмів її вилучення, специфіки прояву та існування в ренти при рентоорієнтованій поведінці, але, не зважаючи на досягнення сучасної економічної теорії ряд принципів та важливих питань залишається поза увагою фахівців, а саме: стратегічний підхід до визначення розмірів вилучення (або невилучення) рентних платежів, принципи формування рентоорієнтованої стратегії поведінки підприємств, узгодження та розрахунок диференційної ренти I та диференційної ренти II при проведенні робіт щодо здобичі та збагачення корисних копалин.

В сучасному світі рентні відносини охоплюють практично всі сфери життя, пронизують сфери виробництва, розподілу, обміну та споживання, створюють передумови та джерела отримання рентних доходів від рентоорієнтованої поведінки в короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періодах.

Реалізація рентних відносин при рентоорієнтованій стратегії поведінки гірничо-збагачувальних підприємств має певну специфіку, яка пов'язана з жорсткою лімітованістю запасів корисних копалин, використанням диференційованих за природним багатством та компонентним составом ділянок технологічного видобутку, неоднорідністю та нееластичністю пропозиції, інституціоналізацією контролю доступу до них на основі специфікації прав власності та їх обґрунтованому розподілі.

Рентоорієнтована стратегія поведінки гірничо-збагачувальних підприємств може бути сформована за двома принципівими формами:

- 1) без залучення тіньових, корупційних схем, так звана «світла стратегія»;
- 2) з отриманням додаткової ренти при опортуністичній поведінці, застосуванні певних корупційних схем, впровадження до діяльності підприємства проявів тіньової економіки (в аспектах заниження або завищення певних показників виробничо-господарської діяльності), так звана «темна стратегія».

При розробці рентоорієнтованої стратегії поведінки гірничо-збагачувальних підприємств слід дотримуватися загальновідомих базових принципів розробки будь-якої стратегії, а саме:

- цілевстановлення;
- багатоваріантності та адаптивності;
- системності та збалансованості;
- послідовності та ієрархічності;
- безперервності;
- наукової та методичної обґрунтованості;
- реалістичності та досяжності;
- гнучкості та динамічності;
- ефективності й соціальної орієнтованості;
- кількісної і якісної визначеності;
- довгостроковості заходів.

Дефініцію поняття «економічна стратегія» в своїй роботі чітко дав Я. Жалило: «Економічна стратегія - це цілісна система дій суб'єкта, спрямована на реалізацію цілей, завдань і пріоритетів його економічного відтворення з урахуванням комплексу впливу ендогенних та екзогенних факторів, розрахована на тривалий період часу...» [4, с.14]. Економічна стратегія не з'являється сама по собі, а є результатом узгодження інтересів держави (влади), бізнесу та громадянського суспільства. Врахування інтересів суб'єктів кожного рівня дозволяє розробити взаємовигідну, прозору, несуперечливу стратегію на певну перспективу. Прикладом розробленої економічної стратегії держави може служити Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [9].

Стратегія рентоорієнтованої поведінки держави в сфері надрокористування, аналогічно Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020», повинна базуватися на певній конкретній цілі, векторах руху, першочергових пріоритетів і індикаторах становлення і розвитку рентних відносин у сфері надрокористування. Для цього необхідно визначити суб'єктний склад зацікавлених учасників. Безпосередньо зацікавлені суб'єкти стратегії рентоорієнтованої поведінки - це держава, як власник надр, і підприємць-орендар надр (надрокористувач). Саме ці учасники рентних відносин у сфері надрокористування зацікавлені в інституціоналізації специфікації прав власності на надра, формуванні економічно обґрунтованої та прозорої системи розподілу рентних доходів між собою на довгострокову перспективу.

Цілі формуванні стратегії рентоорієнтованої поведінки в сфері надрокористування зачіпають не тільки отримання ренти, але стосуються раціонального і екологічно безпечного надрокористування, видобутку і максимально можливого вилучення корисного компонента з видобутої

сировини, раціонального використання природних ресурсів, а так само (опосередковано) пов'язані з соціальною політикою держави, системою відтворення і використання трудових ресурсів.

Правові аспекти надрокористування та прав власності на надра закріплені в чинних законодавчих актах, Кодексах і в Конституції України.

З метою розуміння сутності діючої системи градації і специфікації прав власності на надра доцільним є розгляд існуючої в Україні ієрархічної системи законодавчих і підзаконних актів.

Ієрархічна структура законодавчих актів в сфері надрокористування включає в себе наступні «сходинки»:

1. Конституцію України.
2. Кодифіковані законодавчі актив (Кодекси).
3. Закони України.
4. Декрети Кабінету Міністрів України.
5. Міжнародні угоди.

Ієрархічна структура підзаконних актів в сфері надрокористування має наступну структуру:

1. Укази Президента України.
2. Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України.
3. Накази, листи міністерств і установ.
4. Акти органів місцевої влади та місцевого самоврядування.
5. Локальні акти (статути підприємств).

Для розуміння сутності «розмивання прав власності» на надра доцільно розглянути систему чинного конституційного і кодифікованого законодавства України щодо суб'єкт-об'єктних прав, поділу відповідальності суб'єктів при надрокористуванні та нарахування рентних платежів.

Оскільки, основою побудови всього законодавства України є Конституція України, - слід звернути увагу на статтю 13 «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Всі суб'єкти права власності рівні перед законом» [10].

Таким чином, в Конституції України чітко зазначено, що надра є власністю Українського народу, а від імені народу права власника здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування. Більш детально права власності розглянуті в Цивільному кодексі України, Кодексі України про надра, Господарському кодексі України.

Глава 23 Цивільного кодексу України [11] присвячена розгляду загальних положень права власності. У ст. 317 виділяється тріада прав власності, а саме володіння, користування і розпорядження, яким наділений власник. У ст. 324 ЦКУ дано чітке визначення прав власності Українського народу, а саме, з чіткою відповідністю з Конституцією України сказано, що: «1. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. 2. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України. 3. Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу відповідно до закону».

Глава 15 Господарського кодексу України [12] присвячена правовому регулюванню питань використання природних ресурсів у сфері господарювання, а саме: розглянуто особливості правового режиму використання природних ресурсів (в тому числі, надр), виділено 2 типу відносин використання природних ресурсів в залежності від права власності або права користування, описані права та обов'язки суб'єктів-надрокористувачів.

Права суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів відображені в положеннях ст. 152 ГКУ, а саме: «підприємство, здійснюючи господарську діяльність, має право: експлуатувати корисні властивості наданих йому природних ресурсів; використовувати для господарських потреб в установленому законодавством порядку корисні копалини місцевого значення, водні об'єкти, лісові ресурси, що знаходяться на наданій йому земельній ділянці; отримувати доходи від результатів господарської діяльності, пов'язаної з використанням природних ресурсів; отримувати пільгові короткострокові та довгострокові кредити для реалізації заходів щодо ефективного використання, відтворення та охорони природних ресурсів, а також користуватися податковими пільгами при здійсненні зазначених заходів; вимагати відшкодування збитків, завданих належним йому природним ресурсам іншими суб'єктами, а також усунення перешкод у здійсненні господарської діяльності, пов'язаної з використанням природних ресурсів».

Обов'язки суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів наведені в ст. 153 ГКУ: «використовувати природні ресурси відповідно до цільового призначення, визначеного при їх наданні (придбанні) для використання у господарській діяльності; ефективно і економно використовувати природні ресурси на основі застосування новітніх технологій у виробничій діяльності; здійснювати заходи щодо своєчасного відтворення і запобігання псуванню, забрудненню, засміченню та виснаженню природних ресурсів, не допускати зниження їх якості у процесі господарювання; своєчасно вносити відповідну плату за використання природних ресурсів; здійснювати господарську діяльність без порушення прав інших власників та користувачів природних ресурсів; відшкодовувати збитки, завдані ним власникам або первинним користувачам природних ресурсів».

Більш детально проблеми правового режиму надрокористування в Україні розглядаються в Кодексі України про надра [13], який більш предметно розглядає аспекти та особливості правового регулювання надрокористування, права і обов'язки надрокористувачів, особливості плати за користування надрами, зачіпаючи питання охорони надр і відповідальності за порушення використання надр.

Податковий кодекс України [14] розглядає особливості стягнення плати за користування надрами, визначає коло суб'єктів, які платять за використання надр і об'єкти оподаткування. У розділі XI «Плата за користування надрами» виділено 2 категорії загальнодержавного платежу, а саме, в статті 1 розділені платники-надрокористувачі щодо їх ролі в надрокористування, пов'язаному і не пов'язаному з видобутком корисних копалин. У ст. 252 Податкового кодексу України виділені суб'єкти, які зобов'язані платити рентну плату за користування надрами, до них відносяться: суб'єкти господарювання, в тому числі громадяни України, іноземці та особи без громадянства, зареєстровані відповідно до закону як підприємці, які набули права користування об'єктом (ділянкою) надр на підставі отриманих спеціальних дозволів на користування надрами (далі - спеціальний дозвіл) в межах конкретних ділянок надр з метою провадження господарської діяльності з видобування корисних копалин, у тому числі під час геологічного вивчення (або геологічного вивчення з подальшою дослідно-промисловою розробкою) в межах зазначених у таких спеціальних дозволах об'єктах (ділянках) надр (ст. 252.1.1 ПКУ).

У ст. 252.3 ПКУ виділяється об'єкт оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин по кожній наданій в користування ділянці надр, що визначена у відповідному спеціальному дозволі, є обсяг товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності з

видобутку корисних копалин у податковому (звітному) періоді, наведеної у відповідність зі стандартом, встановленим галузевим законодавством. Однак, в даному випадку мова йде лише про суто податковому платежі, а не про рентну плату в класичному розумінні. Податковий кодекс України, по суті справи, розглядає рентний платіж, як обов'язковий платіж, що залежить від обсягу видобутку корисних копалин (без урахування показників природного багатства ділянки, яке і формує диференціальну ренту I роду).

Стосовно пошуку джерел, які дозволять суттєво поповнити доходну частину Державного бюджету України, доцільно розглянути рентні платежі від надрокористування. Саме рентні платежі, отримані до доходної частини Державного бюджету мають змогу не тільки стимулювати раціональне надрокористування, а й слугуватимуть індикатором запобігання корупційному виводу рентних платежів з під контролю держави та суспільства.

Ефективна виробничо-господарська діяльність металургійного комплексу в аспектах раціонального надрокористування виступає запорукою розвитку економіки України та джерелом поповнення доходної частини Державного бюджету України. Зважаючи на це доцільно зосередити увагу фахівців на низці проблем, які суттєво впливають на розвиток як окремих металургійних підприємств, так і металургійної галузі, серед основних доцільно виділити наступні: зношеність основних виробничих фондів, обмеженість власних фінансових ресурсів та певна складність щодо залучення інвестицій і кредитів, жорсткі умови конкуренції на світовому ринку, наявність товарів-замінників традиційної продукції металургійної галузі, неадекватність рентної політики держави сучасним умовам господарювання та сутності «рентних платежів», наявні кризові явища в економічній та політичній сферах країни, суттєвий рівень корупції та тіньової економіки тощо. Доцільно акцентувати увагу фахівців на проблему, пов'язану із раціональним використанням надр корисних копалин та вилученням рентних платежів до доходної частини Державного бюджету України.

Відповідно п. 251.1 Податкового кодексу України рентну плату сплачують за: «...користування надрами для видобування корисних копалин...». Стосовно визначення розміру рентної плати діють, так звані, «ставки рентної плати», які щорічно переглядаються. В 2015 році, вперше в практиці сплати рентних платежів за користування надрами для видобування корисних копалин в Україні, було застосовано новий механізм коригування обчислення розміру ставки для залізної руди. Відповідно до Листа ДФСУ від 29.01.2015 р. № 2703/7/99-99-15-04-02-17 «Про особливості справляння рентної плати у 2015 році» (8% від вартості товарної продукції з урахуванням коефіцієнту

«...який дорівнює частці заліза в товарній продукції» (п. 252.20 ПКУ виноска 1) [15].

Слід зазначити, що з метою вдосконалення існуючого законодавства в питаннях визначення ставок рентних платежів та створення рівних умов господарювання суб'єктів при надрокористуванні доцільно використовувати показники ставок рентних платежів «диференційної ренти I роду», які враховують не лише вміст заліза в товарній продукції, а дозволяють оцінити залучені до розробки родовища залізних руд щодо вмісту корисного компонента (заліза) безпосередньо після видобування до стадії збагачення. Обчислення ставки рентних платежів у відсотках з коригуванням ставки податку на вміст заліза у товарній продукції не відповідає економічній сутності рентних платежів (диференційної ренти) та призводить до недоотримання платежів державою до бюджету, оскільки стандартизує «тіло» рентного платежу до 8%, а застосування означеного коефіцієнта є непрозорим та неефективним. Оскільки обґрунтованість розміру зазначеного коефіцієнту викликає певні сумніви, то виникає необхідність перевірки його використання з позицій аналізу корупціогенної складової задля уникнення проблем «вимивання коштів» з видобувних підприємств до кишень корупціонерів як державного, так і недержавного рівнів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виявлені невідповідності існуючої системи розподілу і специфікації прав власності в сфері надрокористування на підставі чинних законодавчих актів свідчать про необхідність проведення існуючого законодавчого поля у відповідність з об'єктивними економічними законами. Існуюча в законодавчих та нормативних актах підміна понять «рентний платіж», яка не відображає суті ренти в надрокористуванні, до сих пір не проведена державна експертиза геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин з боку держави призводить до неефективного для державних інтересів розподілу і перерозподілу рентних платежів в сфері надрокористування. Рентоорієнтована стратегія поведінки гірничозбагачувальних підприємств України має певну специфіку та пов'язана не лише з пошуком рентних надходжень до держави та підприємця-орендаря надр (надрокористувача), а ще й має третю сторону, якій доцільно приділити увагу в подальших дослідженнях, – пошук політичної та корупційної ренти, яка проявляється через лобіювання інтересів зацікавлених осіб в отриманні економічної ренти за допомогою політичного процесу на етапі прийняття законодавчих та нормативних рішень щодо стратегічних засад виходу з еколого-економічної кризи підприємств металургійного комплексу України.

Список використаної літератури

1. Веклич О.О. Економічні суперечності сучасного природокористування / О.О. Веклич; НАН України, Ін-т економіки. – К., 1999. – 434 с.
2. Геєць В.М. Вихід з кризи (роздуми над актуальним у зв'язку з прочитаним) / В.М. Геєць, А.А. Гриценко // Економіка України. – 2013. – №6. – С. 4–20.
3. Дияк И. Без закона. Правовое регулирование взимания ренты // Голос Украины. – 2002. - № 124 (2875) от 12.07.02. - С. 5.
4. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: Монографія / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2003. – (Серія «Економічні науки»). – Вип. 8. – 368 с.
5. Зверяков М.І. У пошуках виходу з кризи) / М.І. Зверяков // Економіка України. – 2013. – №8. – С. 4–22.
6. Пахомова Н.В. Экономический анализ экологического права / Н.В. Пахомова // Вопросы экономики. – 2003. – №10. – С. 34–49.
7. Сухоруков А. І. Особливості інституціоналізації сфери надкористування в Україні / А. І. Сухоруков, В. В. Матюха, М. Т. Мовчан // Стратегічні пріоритети. – 2009. – С. 151-158.
8. Тарасевич В.М. Про орієнтири і напрями виходу з кризи / В.М. Тарасевич // Економіка України. – 2013. – №9. – С. 4–18.
9. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” // [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>; <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
10. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - № 30. - 1996. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
11. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - №№ 40-44. - 2003. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
12. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - № 18, № 19-20, № 21-22. - 2003. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
13. Кодекс України про надра [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - № 36. - 1994. - - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр>
14. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - № 2011, № 13-14, № 15-16, № 17. - 2011. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

15. Лист Державної служби геології та надр України, Державної комісії України по запасах корисних копалин, від 21 березня 2016 року № 171/07 «Щодо визначення тимчасового (до проведення державної експертизи матеріалів геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин) коефіцієнта (гірничодобувного) підприємства (Крмпе) для застосування платниками при обчисленні податкових зобов'язань у 2016 році на ділянках надр, де провадиться господарська діяльність з видобування корисних копалин, але геолого-економічна оцінка запасів корисних копалин з належним визначенням цього коефіцієнта ще невиконана». - Режим доступу: <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/2341/8293/8213/485614>

References

1. Veklich, O.O. (1999), *Ekonomichni superechnosti suchasnogo pryrodokorystuvannya* [The economical contradictions of modern environmental management], National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Economics, Kiev, Ukraine.
2. Geyets, V.M., Gritsenko, A.A. (2013), “Out of the crisis (Reflections on the relevant due to read)”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 6, pp. 4–20.
3. Dyyak, Y. (2002), “Without the law. Legal regulation of collection of rent”, *Holos Ukrayni*, vol. 124 (2875), p. 5.
4. Zhalilo, Ya. A. (2003), *Ekonomichna stratehiya derzhavy: teoriya metodolohiya, praktyka: Monohrafiya* [The economic strategy of the state: theory, methodology, practice: Monograph], NISD, Kiev, Ukraine.
5. Zvyeryakov, M.I. (2013), “In search of a way out of the crisis”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 8, pp. 4–22 .
6. Pahomova, N.V. (2003), “Economic analysis of environmental law”, *Voprosy ekonomiki*, vol. 10, pp. 34–49.
7. Cukhorukov, A.I., Matyukha, V.V., Movchan, M.T. (2009), “Features institutionalization sphere of subsoil use in Ukraine”, *Stratehichni priorityty*, pp. 151-158.
8. Tarasevych, V.M. (2013), On the guidance and direction out of the crisis // *Ekonomika Ukrainy*, vol. 9, pp. 4–18.
9. *Pro Stratehiyu staloho rozvytku “Ukrayina – 2020”* [On the Strategy to for Sustainable Development "Ukraine - 2020"]. Ukaz Prezydenta Ukrayiny № 5/2015 vid 12.01.2015 r. Available from: <http://www.president.gov.ua /documents/18688.html>; <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. – Accessed: 14.11.16.
10. Constitution of Ukraine (1996), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. – vol. 30. Available from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. – Accessed: 14.11.16.

11. The Civil Code of Ukraine (2003), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, vol. 40-44. Available from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Accessed: 14.11.16.
12. Economic Code of Ukraine (2003), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, vol. 18, 19-20, 21-22. Available from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Accessed: 14.11.16.
13. Code of Ukraine on subsoil use (1994), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, vol. 36. Available from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр>. . – Accessed: 14.11.16.
14. Tax Code of Ukraine (2011), *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, vol. 13-14, 15-16, 17. Available from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Accessed: 18.11.16.
15. *Lyst Derzhavnoyi sluzhby heolohiyi ta nadr Ukrayiny, Derzhavnoyi komisiyi Ukrayiny po zapasakh korysnykh kopalyn, vid 21 bereznya 2016 roku № 171/07 «Shchodo vyznachennya tymchasovoho (do provedennya derzhavnoyi ekspertyzy materialiv heoloho-ekonomichnoyi otsinky zapasiv korysnykh kopalyn) koefitsiyenta (hirnychodobuvnoho) pidpryyemstva (Krmpe) dlya zastosuvannya platnykamy pry obchyslenni podatkovykh zobov'yazan' u 2016 rotsi na dilyankakh nadr, de provadyt'sya hospodars'ka diyal'nist' z vydobuvannya korysnykh kopalyn, ale heoloho-ekonomichna otsinka zapasiv korysnykh kopalyn z nalezhnym vyznachennyam ts'oho koefitsienta shche nevykonana»* [Letter of the State service of Geology and subsoil of Ukraine, State Commission of Ukraine for mineral reserves dated March 21, 2016 No. 171/07 "Regarding the definition of temporary (until the public examination of materials of geological-economic once mineral reserves) ratio (mining company (Krmpe) for use by taxpayers when calculating the tax liabilities in 2016 at subsoil areas, where economic activity is carried out for the extraction of minerals, but the geological and economic evaluation of mineral reserves to determine this coefficient have not yet been implemented"]. Available from: <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/2341/8293/8213/485614>. – Accessed: 18.11.16.

Ткаченко И.Д., аспирант, Национальная металлургическая академия Украины
Аспекты формирования рентоориентированной стратегии поведения субъектов в сфере недропользования

В статье рассматриваются основные аспекты формирования рентоориентированной стратегии поведения субъектов в сфере недропользования. Уделено внимание анализу действующих в Украине законодательных и нормативных актов в сфере недропользования касательно реализации прав собственности на недра. Выявлены существующие противоречия в иерархической структуре законодательных актов в сфере недропользования.

Ключевые слова: рента, рентоориентована поведение, стратегия, рентоориентована стратегия, недропользования.

Tkachenko I., Master in Finance and Credit, National Metallurgical Academy of Ukraine

Aspects of the formation of rent-seeking behavior strategies in the field of mineral resources

The article discusses the main aspects of rent-seeking behavior of strategies in the field of mineral resources. Attention is paid to the analysis of existing in Ukraine laws and regulations in the field of mineral resources on aspects of property rights to the subsoil. Discovered existing contradictions in the hierarchy of legislation in the sphere of subsoil use.

Key words: rent, rent seeking, strategy, rent-seeking strategy, ownership of subsoil use.